

BİRİNCİ TBMM DÖNEMİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılması

Mebuslar Meclisi Misak-ı Milli'yi ilan edince Anlaşma Devletleri İstanbul'u işgal ederek Meclis'in çalışmalarını engellediler (16 Mart 1920).

Mustafa Kemal Paşa, Mebuslar Meclisi'nin bu şekilde sona erebileceğini tahmin ediyordu. Derhal kapanan meclisin yerine yeni bir meclisin açılması için çalışmalara başladı. 19 Mart 1920'de bir genelge yayınlayarak Ankara'da olağanüstü yetkilere sahip bir meclisin toplanacağını, bunun için hemen seçimlerin yapılmasını, her sancaktan beş üyenin seçilerek 15 gün içerisinde Ankara'ya gönderilmesini istedi.

Mustafa Kemal Paşa Meclisin yetkileri ve hükümetin kurulması konusundaki görüşlerini bir önerge şeklinde TBMM'ye sundu. 24 Nisan 1920'de kabul edilen önergeye göre;

- 1. Hükümet kurmak gereklidir.**
- 2. Geçici kaydıyla bir hükümet reisi tanımak veya padişah kaymakamı atamak doğru değildir.**
- 3. Mecliste toplanmış milli iradeyi vatanın geleceğine hakim kılmak temel ilkedir. TBMM'nin üstünde güç yoktur.**
- 4. TBMM yasama ve yürütme yetkisine sahiptir. Meclisten ayrılacak bir heyet Meclise vekil olarak hükümet işlerini görür. Meclis başkanı bu hükümetin de başkanıdır.**
- 5. Padişah ve halifenin durumu bulunduğu baskıdan kurtulduktan sonra Meclis tarafından belirlenecektir.**

Önemi:

- 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılmasıyla yeni Türk Devleti kurulmuştur.
- TBMM'nin üstünde güç olmadığı belirtilerek İstanbul Hükümeti yok sayılmıştır (3. madde).
- "Geçici bir hükümet reisi tanımak doğru değildir." maddesi ile Meclisin bağımsızlığı ve devamlılığı belirtilmiştir (2. madde).
- İlk TBMM'de "güçler birliği ilkesi" ve "Meclis Hükümeti sistemi" kabul edilmiştir (4. madde).
- "Türkiye Büyük Millet Meclisi" adının kullanılması kurulan yeni devletin milliyetçi bir karakter taşıdığını ve Türk milletine dayandığını ortaya koymaktadır.
- TBMM, Mustafa Kemal Paşa'yı meclis başkanlığına seçti.
- "Milli Egemenlik" ilkesinin gerçekleştirilmesi yolunda önemli bir adım atılmıştır.
- Çoğunluğu padişah ve halifeye bağlı olan bu insanları birleştiren temel amaç "Misak-ı Milli'nin gerçekleştirilmesi" idi. Mustafa Kemal Paşa inkılâpları sonraya bırakarak, öncelikle vatanın kurtarılmasını amaçlamış, böylece milli birliğin korunmasını sağlamıştır.
- 30 Nisan'da Mustafa Kemal Paşa, Avrupa devletlerinin dışişleri bakanlarına; TBMM'nin kurulduğunu, yabancı hükümetlerin, İstanbul Hükümeti ile yaptıkları ve yapacakları antlaşmaların Türk milletinin gerçek temsilcisi olan TBMM tarafından tanınmayacağını bildirmiştir.

1921 Anayasası'nın Kabulü (Teşkilât-ı Esasiye)

20 Ocak 1921 tarihinde "Teşkilat-ı Esasiye Kanunu" adıyla Türk Devleti'nin ilk anayasası olarak kabul edilmiştir.

1921 Anayasası'nın Önemli Maddeleri

1. Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
2. Yasama ve yürütme gücü TBMM'ye aittir.
3. Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi'nce yönetilir ve "TBMM Hükümeti" adını alır.
4. Şer'i hükümlerin yerine getirilmesi TBMM'ye aittir.
5. Büyük Millet Meclisi başkanı, hükümetin de başkanıdır.
6. Kanun-u Esasi'nin Teşkilat-ı Esasiye ile çelişmeyen hükümleri geçerlidir.
7. Milletvekilleri seçimi iki yılda bir yapılır. Eski Meclisin görevi yeni Meclis toplanıncaya kadar devam eder.

Önemi

- Yeni Türk Devleti'nin kuruluşunun hukuki ve siyasal bir belgesi olmuştur.
- Olağanüstü şartlardan dolayı çabuk karar almak ve hemen uygulayabilmek için "güçler birliği" ilkesi kabul edilmiştir (2. madde).
- Ulusal egemenliğin tekliğine dayanarak İstiklâl Mahkemeleri meclis içinde kurulmuştur. Böylece TBMM yargı gücünü de kullanmıştır.
- Dönemin şartları içinde ulusal birliği zedelememek için devletin rejimi belirtilmemiştir (1. ve 3. maddeler).
- Meclis hükümeti sistemi kabul edilmiştir.
- "Şeriat hükümlerinin yerine getirilmesi" görevinin TBMM'ye verilmesi devlet yönetimini tek organda toplamayı amaçlamıştır. Bu durum 1921 Anayasası'nın "laik" olmadığını göstermektedir (4. madde)

1921 Anayasa'nda en önemli değişiklikler 29 Ekim 1923 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu tarihte Cumhuriyet ilan edilerek devletin yönetim şekli belirlenmiş, "Meclis Hükümeti" sistemi yerine de "Kabine" sistemine geçilmiştir.

Sevr Antlaşması ve Önemi

- Osmanlı Devleti bu antlaşma ile başka devletlerin güdümü ve yönetimine bırakılmıştır.
- Bu antlaşma ile I. Dünya Savaşı'nın galipleri Osmanlı topraklarını paylaşmışlardır.
- Türklere hayat hakkı tanınmadığı gibi, azınlıklar çok geniş haklara sahip olmuşlardır.
- Osmanlı Anayasası'na göre barış antlaşmalarının mutlaka Mebuslar Meclisi tarafından onaylanması gerekiyordu. Mebuslar Meclisi dağıtıldığından Sevr Antlaşması onaylanmadı. Bu yüzden Sevr, hukuki bakımdan geçerli değildir.

Sevr Barış Antlaşması'na TBMM'nin tepkisi çok sert oldu. Meclis bu barışı tanımadığını açıkladı. Sevr'i imzalayanlar ve onaylayanlar da vatan haini sayıldı.

Türk milleti, yaptığı Kurtuluş Savaşı'yla Sevr'in geçerliliğini önlemiş ve Sevr'in yerine Lozan Barış Antlaşması yapılmıştır.